

Umumî hartacılık :

Kadastro plânları nedir ve neye yarar.

İsviçre Topğrafya Dairesinin (1838-1938)
yüzüncü senesi devriyesi münasebetile ya-
zılan tarihçedeki fennî makalelerden.

Çeviren: Yüksek Mühendis
Muhiddin Aran

Bin dokuz yüz on senesi kânunuevvelin 15 inde tanzim edilip sahai meriyete kânan kadastro mesaha talimatı ile, umumî kadastro plânının ne şekilde yapılacağı kararlaştırılmış idi. Bu umumî plân, parsel mesahalarını ve plân tak-simatını ihtiva edecek, aynı zamanda memleket hartalarının tashih ve ikmalinde de kullanılacaktı.

Halbuki, mezkûr talimatın hini tatbikinde is'enilen neticeye varılamıyacağı anlaşıldığından, 1919 senesinde bu maksadla yeni bir talimat vucude getirilmiş bu da 1927 senesinde kıs-men tadil edilmiştir.

Tecrübelerle; hali tekâmüle isâl edilen muaddel talimatta, tersim işleri, mikyas ve derecei sıhhat meseleleri, yapılan iş-lerin tetkiki ve revizyon şekilleri bilhassa tasrih edilmiştir. Bu suretle elde edilen plânlar, daha 1912 senesinde mesaha-ları kararlaştırılan ve İsviçrenin takriben üçte ikisine yakla-şan münbit mintakaların (ormanlık çayırılık ilâh...) esas har-talarını teşkil ettiği gibi, memleketin morfolojik teşkilâtını ve karakteristik iskân şekillerini de mütalea etmek imkânını vermiştir.

Umumî plân, esas mesaha defterinin (kütüğünün) bir kısmıdır. Ve arazinin teşekkülâtına göre kıymet biçilmeye haddimdir. Bu işlerle meşgul mühendisler istedikleri nahiyenin mesahasını deruhde edebilirler. Esas mesaha defterinin kontrolü, alâkadar kanton Harta dairesi tarafından ayrı ayrı yapılır. Fakat umumî planların fennî ve kontrol işleri, İsviçre Topoğrafya dairesine aittir. Mezkûr dairede, sırf bu işler için daimî kontrolörler vardır.

Mesaha ile uğraşan mühendisler, gerek dairede ve gerek arazide sistematik bir şekilde yetiştirilirler. Bu suretle, muhtelif elllerden çıkan işlerin yeknasaklığı daima temin edilir. Ve dolayısıyla mühendislerin muhtelif arazi eşkâlini kavrayış kabiliyetleri de artırılmış olur.

Umumî plânlar iki maksada göre yapılırlar:

1 — Memleket hartasının vucude getirilmesindeki esas teşkil ederler.

2 — Demiryolu, yol inşaatı, su elektrik tesisatı, ormancılık, irva ve iska gibi fennî işlerde kullanılır.

Son zamanlarda ilmî araştırmalarda dahi mezkûr plânlar dan istifade edilmeğe başlanmıştır.

Bunların mikyasları; ihtiyaçları karşılayacak şekilde intihap olunmuştur.

İktisadî ehemmiyeti haiz mıntakalarda 1: 5000, dağlık mıntakalarda 1: 10000, müstesna olarak büyük şehirler için 1: 2500.

Tesviye münhanilerine gelince; yüzde beş meyilli arazide 10 metrede bir, hafif dalgalı ve oldukça düz arazide beş metrede bir geçirilmiştir.

Orta İsviçrenin ve "Yura", mıntakasının hartaları plâncete ve dağlık mıntakaların havaî fotoğrametri usulile yapıl-

maktadır. Havaî resimler İsviçre harita dairesi tarafından alınmakta ve fakat bunlar hususî müesseseler tarafından kıymetlendirilmektedir. Bu veçhile elde edilen hartalara ait revizyonların başka hususî müesseselere yaptırılması usulu teamül halini almıştır. Umumî plânların, yukarıda zikredilen her iki maksada vefa edebilmesi için, haritalarda bulunması lâzım gelen tafsilâtın başka, teknik plânlarda mevcudiyeti zarurî olan arazi tafsilâtının da gösterilmesi ve keza yollar envainın ve askerî bakımından mühim noktaların şüphe götürmeyecek şekilde çizilmeleri elzêmdir. Nirengi ve poligon noktalarile bu noktaların rakımları, plân alımı için esas çerçeveyi teşkil ederler. Esas mesaha defterinden (kütüğünden) bir pantoğraf ile demir yollar şöseleri, binalar su mecraları ve nahiye hudutları umumî plâna nakil olunurlar. Bu suretle arazide yapılan mesaha işleri azalır. Aynı zamanda tafsilâtı lâzime, esas mesaha defterindeki derecei sıhhatle aynen umumî plâna nakledilmiş olur.

Gerek plânçete ve gerek fotoğrametri usulile olsun 1/5000 ve 1/10000 mikyaslı plânların her ikisi aynı derecei sıhhatte yapılmaktadır. Teviyes münhanileri ile derecei sı hat ($\mp$ hata) formülü; fennî ihtiyaçlar karşısında, icabına göre değiştirilebilir. Elyevm kullandığımız hata formülü 1919 senesinde elde edilen tecrübelerle müsteniden kabul edilmiştir. Yani demek isteyoruzki, förmülden beklenen sıhhat derecesi eşkâli arazi dolayısıyla tahaddüs edecek müşkülâtın miktarına göre olacaktır.

Mevki isimlerinin fennî plânlarda yazılması istenmediğinden; bunlar orijinalerde tab olunmazlar. İsim kalklerinde muhafaza olunurlar. Ayrıca bir isim defteri yapılarak meva kiin muhtelif şekilde telaffuzları ve yazılış tarzları tesbit olunduğu gibi, bunlara müteallik tarihî ve topoğrafik malû-

matda kaydolunur. Bu isim fihrist dosyaları; “Nomenklatur-rakten,” tabir olunan haritaların yapılmasına yararlar ve aynı zamanda isimlerin asıllarını araştırmak için de esaslı bir menba teşkil eder.

Umumî plandaki değişiklikler her harta şubesinin bu işlere memur mühendisleri tarafından esas plân defterindeki mikyasla bir saman kâğıdına nakledilmek suretile topoğrafya dairesine bildirilir.

Her sene; binalarda, yollarda ve nahiye hudutlarında, 8:10 bine yaklaşan değişiklikler “Blauverfahre,” (tersime mahsus mavi baskı denilen usul ile hazırlanan revizyon kopyaları umumî plânlara ve bu plânlarda esas haritaya naklölunurlar.

Umumî planlar; nahiye nahiye renkli olarak Kanton harta şubeleri nezareti altında hususî müesseselere tabettirilir. 1938 kânunusanisinde 12000 kilometreye balığ olan yani İsviçrenin üçte birine muadil bulunan mevzubhs orijinal umumî plânların tanzimi, her nekadar fazla miktarda para sarfını mucip olmuş isede; bu plânların fennî sahalarda, Jeolojik araştırmalarda yeni memleket hartası yapılmasında ve memleket müdafaasında çok işe yaradıklarından, hiç bir v: kit istiksar edilemez. Binaenaleyh ecnebi hükûmetlerin bile fennî takdîrine mazhar olmuş bulunan umumî planlarımıza her hususta tekâmül etmiş bir şaheser gibi kemali iftiharla bakabiliriz.
